

Sygn. akt I C 417/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 października 2013 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Jolanta Szymanowska

Protokolant: Anita Listoś

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 16 października 2013 roku w L.

sprawy z powództwa A. J. (1)

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Ministerstwo Sprawiedliwości oraz Dyrektora Aresztu Śledczego w L. zastępowanemu przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa

o zapłatę

I. oddała powództwo;

II. nie obciąża A. J. (1) kosztami na rzecz Skarbu reprezentowanego przez Ministerstwo Sprawiedliwości oraz Dyrektora Aresztu Śledczego w L. ;

III. przejmuje na rachunek Skarbu Państwa nie uiszczone koszt sądowe.

I C 417/12

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 25 maja 2012 roku powód A. J. (1) wnosił o zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Dyrektora Aresztu Śledczego w L. kwoty 85.000,00 zł z tytułu naruszenia jego dóbr osobistych poprzez osadzenie w przeludnionej celi.

W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, iż w okresie od 1 listopada 2008 r. do 15 września 2009 r. przebywał w Areszcie Śledczym w L., od 1 grudnia 2009 r. do 1 czerwca 2011 r. w Zakładzie Karnym w O. zaś od 18 stycznia 2012 r. ponownie w Areszcie Śledczym w L.. W każdym z tych miejsc, jego prawa gwarantowane członkostwem w Unii Europejskiej sposób permanentny przez pozwanego łamane. Powód podawał, iż od początku odbywania kary pozbawienia wolności w Areszcie Śledczym w L. przebywał w celach, w których powierzchnia przypadającego na jednego osadzonego była niższa niż gwarantowany standard.

W odpowiedzi na pozew (k. 19) pozwany Skarb Państwa wnosił o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów. Swoje stanowisko argumentował podnosząc, że powód A. J. (1) w żaden sposób nie wykazał, że warunki w jakich odbywał on karę pozbawienia wolności nie odpowiadały obowiązującymi w tym zakresie przepisami. Pozwany podawał, że A. J. (1) przebywał w Areszcie Śledczym w L. w okresie od 5 listopada 2008 r. do 12 maja 2009 r. oraz od 25 kwietnia 2012 r. do chwili obecnej. Nadto przebywał w Zakładzie Karnym w O. w okresie od 30 listopada 2009 r. do 1 czerwca 2011 r. i od dnia 20 stycznia 2012 r. do 25 kwietnia 2012 r. i w związku z tym, jego roszczenie dotyczące okresu sprzed trzech lat od daty wniesienia pozwu uległo przedawnieniu. Pozwany podnosił, że powód mając wiedzę o warunkach w

jakich był osadzony oraz o podejmowanych przez administrację Aresztu Śledczego działaniach powodujących szkodę, miał możliwość w czasie właściwym określonym w art. 442¹ § 1 k.c. wystąpić z roszczeniami cywilnoprawnymi

Pozwany podnosił nadto, że obowiązujące przepisy w tym rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 roku w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych określają sposób i warunki osadzenia w Aresztach Śledczych i Zakładach Karnych i stawiane w tych przepisach wymogi zostały zachowane. Powód, tak jak inni osadzeni, miał zagwarantowany dostęp do odizolowanego kąpaka sanitarnego, otrzymywał gwarantowaną ilość środków higieny osobistej, miał dostęp do środków czystości gwarantujących utrzymanie porządku w celi, otrzymywał bieliznę osobistą, pościel, sprzęt stołowy, miał dostęp do ciepłej wody. Pozwany podkreślał, że cele były prawidłowo wentylowane, doświetlone i ogrzewane. Dodatkowo w „okresie nieprzedawnionym”, powód nigdy nie przebywał w celi, w której powierzchnia przypadająca na jednego osadzonego była mniejsza niż dopuszczona norma.

Mając powyższe na względzie pozwany podnosił, że działania podjęte przez podległą mu jednostkę były zgodne z prawem i nie naruszały dóbr osobistych powoda.

W toku procesu strony podtrzymywały swoje stanowisko w sprawie powód popierał powództwo, w zakresie dotyczącym przebywania w Areszcie Śledczym w L., pozwany powództwa nie uznawał i wnosił o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Powód A. J. (1) był osadzony w Areszcie Śledczym w L. okresie od 5 listopada 2008 r. do 12 maja 2009 r. oraz od 25 kwietnia 2012 r. do chwili obecnej (bezsporne, dowód informacja o odbytych orzeczenia k. 29-31).

W czasie osadzenia w Areszcie Śledczym w L. w latach 2010-2012 powód nie przebywał w celach w których nie zachowana byłaby norma 3 m² powierzchni przypadającej na jednego skazanego, wynikająca z art. 110 § 2 kkw (bezsporne, dowód notatka służbowa k. 28, 33, 34, 35). Cele w których przebywał powód wyposażone były w odpowiednią do liczby skazanych ilość łóżek, krzeseł, stołów i szafek. Nadto w celach, w których powód był osadzony działała instalacja wentylacyjna. Cele były odpowiednio doświetlone przez światło dzienne i elektryczne. Okna w celach są tak skonstruowane, że przepuszczają dostateczną ilość światła, a zainstalowane na zewnątrz okien blendy wykonane są z matowego szkła i nie utrudniają dostępu światła do pomieszczeń. Ich umieszczenie jest konieczne by odizolować osadzonych o życia zewnętrznego. Pomieszczenia cel były kontrolowane pod względem przydatności do zajmowania go przez ludzi. Każda cela miała wydzielony kącik sanitarny, zapewniający intymność. Powód, tak jak i inni osadzeni otrzymywał środki higieny osobistej oraz środki czystości, które spełniają polskie normy jakościowe. Środki te były dostarczane w ilości określonej przez rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 roku w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (dowód notatka urzędowa k. 36, protokół powizytacyjny k. 72v-85, częściowo zeznania powoda k. 124).

W czasie odbywania kary pozbawienia wolności powód nie zgłaszał właściwym służbom zarzutów wiążących się z warunkami bytowymi panującymi w Areszcie Śledczym w L. (notatka służbowa k. 35).

Na marginesie tylko należy wskazać, że takie same warunki odbywania kary pozbawienia wolności powód miał zapewnione w Zakładzie Karnym w O.. Wynika to bezspornie z notatek służbowych (k. 37) i protokołów powizytacyjnych (k.32, 38-58, 60-63, 65-72). Nadto w Zakładzie Karnym w O. w okresie w jakim przebywał w nim powód cele nie były „przepełnione”.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dowodów z dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy i zeznań powoda (k. 124).

Odnośnie dowodów z dokumentów, to ich prawdziwość nie była kwestionowana przez żadną ze stron, stąd też Sąd nie znalazł powodów aby kwestionować ich wiarygodność. Sąd dał wiarę zeznaniom powoda A. J. (1) na okoliczności przez niego przedstawione.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo nie jest zasadne i podlega oddaleniu.

Na wstępie podnieść należy, że wszelkie roszczenia powoda związane z pobytem w Areszcie Śledczym w L. w okresie do 24 maja 2009 r. są przedawnione i z tego względu powództwo, co do tej części roszczenia podlega oddaleniu. W myśl bowiem art. 442 § 1 zd. 1 k.c., w zw. z art. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 roku o zmianie ustawy kodeks cywilny, roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Mając powyższe na względzie oraz fakt iż powód pozew niniejszy złożył w dniu 24 maja 2012 r., stwierdzić należy, że termin przedawnienia upływał w dniu 24 maja 2009 r. Podnieść należy, że powód dochodząc zadośćuczynienia domagał się zasądzenia na swoją rzecz kwot 85.000,00zł jako rekompensaty za poniesione krzywdy w związku z naruszeniem jego dóbr osobistych w postaci zmuszenia do odbywania kary pozbawienia wolności w warunkach nie odpowiadających założeniom Unii Europejskiej tj. w celach przepelnionych.

Przechodząc do oceny zasadności powództwa nieobjętego zarzutem przedawnienia podnieść należy, że zgodnie z treścią art. 110 § 2 kkw powierzchnia w celi mieszkalnej, przypadająca na jednego skazanego, winna wynosić nie mniej niż 3 m². Pozwany składając do akt notatki służbowe wskazał, że w powód nigdy w Areszcie Śledczym w L. nie przebywał w celi, w której ten warunek nie był spełniony. Na marginesie należy tylko dodać, że zgodnie z art. 248 § 1 kkw w szczególnie uzasadnionych wypadkach dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego może umieścić osadzonych, na czas określony, w warunkach, w których powierzchnia w celi na jedną osobę wynosi mniej niż 3 m². O powyższym należy bezzwłocznie powiadomić sędziego penitencjarnego. Przepis ten stanowi wyjątek od ogólnej zasady i powinien być wykładany ściśle. W tym miejscu podnieść należy, iż przepis ten został zakwestionowany pod kątem swojej zgodności z regulacjami konstytucyjnymi. Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 26 maja 2008 roku, sygn. akt SK 25/07 OTK-A 2008/4/62 uznał powyższy przepis za niegodny z Konstytucją, jednak decyzję o utracie przez niego mocy obowiązującej odroczone z upływem 18 miesięcy od dnia ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, a więc przepis ten utracił moc obowiązującą z upływem dnia 5 grudnia 2009 roku (ogłoszenie nastąpiło w Dzienniku Ustaw RP z dnia 5 czerwca 2008r. Dz.U. Nr 96 poz. 620). Jednakże, co warto podkreślić w realiach sprawy niniejszej, do upływu momentu utraty mocy obowiązującej przepis ten mógł być stosowany w zakresie, w jakim o nim mowa. W przypadku osadzenia powoda potrzeby takiej po 2009 r. nie było (notatki służbowe k. 33, 34, fragment protokołu powizytacyjnego z dnia 10 lutego 2012 r. k. 77).

Mając powyższe na względzie stwierdzić należy, że po spełnieniu przesłanek określonych w art. 248 § 1 kkw możliwe było osadzenie skazanego w celi, w warunkach, w których powierzchnia na jedną osobę wynosiła mniej niż 3 m², (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2007 roku, sygn. akt II CSK 269/07). W tym miejscu warto wskazać na stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 20 grudnia 2010 roku sygn. akt IV CSK 449/10, iż „o naruszeniu dobra osobistego w postaci uchybienia godności osadzonych w zakładzie karnym nie można mówić w przypadku pewnych uciążliwości lub niedogodności, związanych z samym pobytem w takim zakładzie, polegających np. na niższej od oczekiwanej jakości warunków sanitarnych albo okresowym przebywaniu w celi z większą niż określona standardami liczbą osadzonych; nie powinno się oczekiwać warunków podobnych do domowych, które dla wielu ludzi bywają bardzo trudne, a nie wynikają z odbywania żadnej kary.”

Stwierdzić również należy, że w świetle powyższego, twierdzenia powoda o naruszeniu jego dóbr osobistych w postaci zmuszenia do przebywania w „przeludnionych” celach i w związku z tym w niegodnych warunkach nie znajdują żadnego uzasadnienia. Podkreślić należy, iż w okolicznościach przedstawionych przez powoda jego roszczenie opiera się na przepisach art. 23 k.c. i 24 k.c. Rzeczą oczywistą jest również, że w tak przedstawionym stanie faktycznym zastosowany musi być także art. 448 k. c.

Przechodząc do omówienia powyższej podstawy zasądzenia zadośćuczynienia należy wskazać, iż zgodnie z przepisem art. 24 § 1 i 2 k.c., osoba, której dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego

działania, chyba że działanie to nie jest bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może ona także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny. Jeżeli wskutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych.

W myśl natomiast art. 448 k.c. w razie naruszenia dobra osobistego Sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia.

Przepis art. 23 k.c. zawiera otwarty katalog dóbr osobistych i zalicza do nich w szczególności: zdrowie, wolność, cześć, swobodę sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnicę korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukową, artystyczną, wynalazczą i racjonalizatorską. Oznacza to, iż naruszeniu mogą podlegać także inne dobra osobiste, w tym prawo do odbywania kary pozbawienia wolności w warunkach poszanowania godności osadzonego, w warunkach zapewniających osadzonemu dostęp do pomocy medycznej, środków czystości, świetlicy, określonych informacji, książek i możliwości określonej przepisami samorealizacji. Przesłankami zaś odpowiedzialności na podstawie art. 448 k.c. są naruszenie dobra osobistego powodujące szkodę niemajątkową (krzywdę) oraz związek przyczynowy między tym czynem, a szkodą niemajątkową. Nadto, jak stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 stycznia 2007 roku, sygn. akt III CSK 358/06 art. 448 k.c. znajduje zastosowanie tylko w wypadku zawinionego naruszenia dóbr osobistych. Gdyby ustawodawca chciał, aby przesłanką roszczeń przewidzianych w art. 448 k.c. była wyłącznie bezprawność naruszenia dobra osobistego, to umieściłby ten przepis w części ogólnej prawa cywilnego (w obrębie art. 24 k.c.). Tymczasem w art. 24 k.c. jest odesłanie do "zasad przewidzianych w kodeksie (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2002 roku, sygn. akt V CKN 1581/00, z dnia 1 kwietnia 2004 roku, sygn. akt II CK 155/03, z dnia 15 czerwca 2005 roku, sygn. akt IV CK 805/04 oraz z dnia 25 września 2005 roku, sygn. akt I CK 256/05).

Mając to na uwadze należy podkreślić, że żądanie zadośćuczynienia oparte na tej podstawie prawnej nie jest uzasadnione. Wskazać należy, tak jak wyżej, że samo przeludnienie celi, w której miałyby przebywać powód A. J. (1) nie jest samoistną podstawą zasądzenia zadośćuczynienia i w żadnym wypadku nie można mówić, iż sam ten fakt narusza godność osobistą osadzonego. O ewentualnym naruszeniu tej godności można by mówić tylko w sytuacji, gdy poza przeludnieniem lub w każdym innym wypadku cela urągała podstawowym warunkom bytowym, a więc w celu brakowałyby właściwie wykonanych urządzeń sanitarnych, cela nie byłaby dobrze wentylowana, nie zapewniono by wszystkim osadzonym indywidualnego miejsca do spania, osadzeni nie mogliby korzystać z różnych form zaangażowania oświatowo – kulturalnego, czy też z zajęć sportowych (vide uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2007 roku, sygn. akt V CSK 431/06).

Mając powyższe na uwadze stwierdzić należy, że twierdzenia powoda, co do „przeludnienia” celi i braku w celi prywatności nie znalazły żadnego odzwierciedlenia w zebranych materiale dowodowym. Poza własnymi zeznaniami, powód nie przedstawił innych dowodów, z których bezspornie wynikałoby, iż przedstawiane przez niego nieprawidłowości miały miejsce. Wprost przeciwnie, powód zeznając (k. 124) podawał, że w celach w których odbywał karę pozbawienia wolności było tyle łóżek ilu osadzonych, w celach był kącik sanitarny. Nie było żadnych problemów z dostępem do świetlicy i pomocy medycznej, czystej bielizny i pościeli. Jedynym problemem dla powoda był brak wystarczającej ilości środków higieny osobistej i środków czystości oraz to, że powód zmuszany był do sprzątnięcia celi i w sytuacji, gdy chciał zrobić pranie musiał czekać, aż inni osadzeni położą się spać i będzie miał swobodny dostęp do kąpika sanitarnego. Z tym też powód wiąże naruszenie jego dóbr osobistych w postaci przebywania w „przeludnionej” celi i w warunkach nie spełniających standardów odbywania kary pozbawienia wolności opracowanych dla państwa członkowskich w Unii Europejskiej.

Nie kwestionując stanowiska powoda co do tego, że dobrem osobistym jest prawo do odbywania kary w warunkach zapewniających osadzonemu minimum 3 m² powierzchnia w celi na jedną osobę, w warunkach godności i prywatności, należy wskazać, że rozmiar każdego z tych praw należy odnieść do sytuacji, w jakiej znajduje się osoba wskazująca na prawo do tego dobra. Powód odbywa karę pozbawienia wolności i sama istota tej kary powoduje nie kwestionowane ograniczenia i ciężary. Jeżeli ustalona zostało norma powierzchni celi 3m² na jednego osadzonego i norma ta jest zachowana i zachowane są również wymogi dotyczące wydzielonego kąćka sanitarnego, odpowiedniego wentylowania, ogrzewania i oświetlenia celi, to zdaniem Sądu, nie można mówić o naruszeniu dobra osobistego w postaci prawa do odbywania kary w warunkach zapewniających osadzonemu minimum 3 m² powierzchnia w celi na jedną osobę, w warunkach godności i prywatności. Podkreślić należy, że prywatność nie jest dobrem samoistnym (nie przewiduje jej art. 23 k.c.), wynika ona przede wszystkim z innego dobra osobistego jakim jest cześć (godność, dobre imię). Prawo do prywatności można definiować jako prawo do bycia i pozostawania w spokoju, w izolacji od innych osób, do zachowania tajemnicy osobistej, tajemnicy korespondencji, prawo do swobodnego decydowania o swoim działaniu, a także prawo do zachowania życia prywatnego. Odnosząc powyższe do istoty kary pozbawienia wolności i sytuacji życiowej wywołanej orzeczeniem tej kary, należy wskazać, że o życiu po wyroku skazującym, decyduje przede wszystkim reżim orzeczonej kary. Prywatność, w takiej sytuacji może być przedmiotem swobody, tylko w takim zakresie, w jakim da się ona pogodzić z reżimem odbywania kary pozbawienia wolności.

Mając to na uwadze należy podkreślić, że powód nie wykazał aby warunki w jakich odbywał on karę pozbawienia wolności urągały przepisom regulującym reżim tej kary. Z tych też względów, nie budzi wątpliwości okoliczność, że powód nie udowodnił faktu naruszenia przez pozwanego jego dóbr osobistych. Zgodnie bowiem z art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. O ile prawą jest, iż każde naruszenie dóbr osobistych jest bezprawne i w tym zakresie istnieje tzw. domniemanie bezprawności, o tyle nie można przyjąć, że powód nie miał żadnych obowiązków dowodzenia faktów. Biorąc pod uwagę treść powołanych powyżej przepisów, A. J. (1) powinien wskazać nie tylko rodzaj naruszonego dobra osobistego ale także udowodnić fakt naruszenia tego dobra, istnienia krzywdy wynikającej z naruszenia przez pozwanego dobra osobistego powoda oraz związek przyczynowy między krzywdą niemajątkową, a działaniem czy zaniechaniem sprawcy krzywdy niemajątkowej. Tymczasem w niniejszej sprawie strona powodowa zgodnie z wymogami przepisów art. 6 k.c. i art. 232 k.p.c. nie sprostала temu obowiązkowi.

W tym miejscu wskazać należy, iż żadna z powoływanych przez powoda okoliczności, w której upatrywał naruszeń przepisów prawa, skutkujących naruszeniem jego dóbr osobistych, nie potwierdziła się.

Z tych też względów powództwo należało oddalić.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu uzasadnia art. 102 k.p.c., który zezwala Sądowi w szczególnie uzasadnionych przypadkach nie obciążać w ogóle kosztami postępowania strony przegrywającej. Zważywszy na fakt, że powód pozostaje nadal w zakładzie karnym, w ocenie Sądu zachodzi szczególnie uzasadniony przypadek odstąpienia od obciążenia go kosztami postępowania.

Z uwagi na powyższe oraz na treść wskazanych wyżej przepisów Sąd orzekł jak w sentencji.